

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Współpraca i transfer wiedzy między ośrodkami badawczymi, przemysłem i MŚP istotnym warunkiem innowacji” (opinia z inicjatywą własną)

(2009/C 218/02)

Dnia 10 lipca 2008 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie:

„Współpraca i transfer wiedzy między ośrodkami badawczymi, przemysłem i MŚP istotnym warunkiem innowacji”.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 3 lutego 2009 r. Sprawozdawcą był Gerd WOLF.

Na 451. sesji plenarnej w dniach 25–26 lutego 2009 r. (posiedzenie z 26 lutego) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął 158 głosami – 1 osoba wstrzymała się od głosu – następującą opinię:

1. Streszczenie i zalecenia

1.1 Niniejsza opinia dotyczy poprawy współpracy i transferu wiedzy między ośrodkami badawczymi (*research performing organisations*), przemysłem i MŚP. Taka współpraca ma bowiem decydujące znaczenie dla opracowania innowacyjnych produktów i procesów na podstawie wyników badań naukowych.

1.2 Komitet zaleca systematyczne informowanie pracowników przemysłu i MŚP o zasobach wiedzy naukowej i technologicznej dostępnych w uniwersytetach i instytucjach badawczych UE oraz o sposobach nawiązywania odpowiednich kontaktów. Komitet zaleca zatem, by Komisja poczyniła starania o utworzenie ogólnoeuropejskiego systemu wyszukiwania (za pośrednictwem internetu), który integrowałby i uzupełniał istniejące systemy informacyjne, a zatem lepiej niż dotychczas zaspokajał to szczególne zapotrzebowanie na informacje.

1.3 Komitet wspiera dążenia do zapewnienia otwartego dostępu do publikacji naukowych za pośrednictwem internetu. Jednakże z reguły wiąże się to ze zwiększonymi kosztami dla sektora publicznego. Z tego względu należy dążyć do porozumień dotyczących wzajemnych uregulowań między państwami członkowskimi UE oraz z państwami pozaeuropejskimi. Jednocześnie nie należy ograniczać swobody ośrodków badawczych i naukowców w zakresie możliwości wybrania takiego czasopisma czy forum dla publikacji swoich wyników, które zapewniłoby najlepsze rozpowszechnienie i uznanie osiągniętych przez nich wyników w skali światowej.

1.4 Komitet zaleca kontynuowanie rozważań dotyczących otwartego dostępu do danych naukowych, ale również wyznaczenie dla niego granic. Nie należy go rozumieć jako przed-

wczesnego otwartego dostępu do wszystkich danych wynikających z procesu badań naukowych, w tym tak zwanych surowych danych. Komitet zaleca Komisji ostrożne i stopniowe postępowanie, przy zaangażowaniu zainteresowanych naukowców.

1.5 Uwzględniając zróżnicowanie kultury pracy w ośrodkach badawczych i przemyśle, Komitet zaleca zapewnienie sprawiedliwej równowagi interesów. Dotyczy to konfliktu między wczesną publikacją wyników a zachowaniem niezbędnej poufności, jak również praw własności intelektualnej, w tym patentów.

1.6 Z tego względu Komitet z zadowoleniem przyjmuje przedstawione w międzyczasie przez Komisję wyjaśnienie, że jej zalecenie dotyczące zarządzania prawami własności intelektualnej nawet w przypadku badań prowadzonych na zlecenie w żadnej mierze nie ma na celu ograniczenia swobody kształtowania stosunków umownych między partnerami współpracy. Zalecenia Komisji powinny mieć charakter pomocniczy, a w żadnej mierze nie powinny stanowić ograniczenia.

1.7 Komitet powtarza swoje zalecenia odnoszące się do europejskiego patentu wspólnotowego z odpowiednim okresem dla wynalazcy, w którym publikacja nie narusza statusu nowości (*grace period*).

1.8 Przy projektowaniu infrastruktur badawczych – takich jak na przykład akceleratory, źródła promieniowania, satelity, naziemne instrumenty astronomiczne czy instalacje fuzji nuklearnej – instytucje badawcze nie są w pierwszej kolejności dostawcą nowej wiedzy, lecz raczej zleceniodawcą i klientem. Komitet zaleca, by zbadać dotychczasowe doświadczenia

w stosowaniu obowiązujących przepisów UE i państw członkowskich w dziedzinie pomocy państwa, budżetu, zamówień publicznych i konkurencji i stwierdzić, czy sprzyjają one celowi, jakim jest jak najlepsze zachowanie i wykorzystanie umiejętności i specjalistycznej wiedzy zdobytej w przemyśle przy takich zleceniach, z korzyścią dla konkurencyjności Europy, ale również dla odpowiednich późniejszych zleceń, czy też konieczne jest nowe podejście w ramach odpowiedniej polityki przemysłowej.

2. Wprowadzenie

2.1 Komitet opublikował liczne opinie ⁽¹⁾ w zakresie polityki badawczo-rozwojowej, a w nich wskazywał w szczególności na kluczowe znaczenie dostatecznego zakresu badań i rozwoju dla celów z Lizbony i Barcelony.

2.2 Szczególnie istotny aspekt tych zaleceń dotyczył współpracy między ośrodkami badawczymi, w tym uniwersytetami (*public research organisations – PROs lub research performing organisations*), przemysłem a MŚP oraz niezbędnego w tym kontekście transferu wiedzy, służących opracowaniu innowacyjnych procesów i komercyjnych produktów. W celu pogłębienia tego aspektu w niniejszej opinii skoncentrowano się na zagadnieniach wymienionych w punktach 3–5: a) publikacjach i informacjach, b) współpracy przy opracowywaniu produktów i procesów gotowych do wprowadzenia na rynek oraz c) współpracy przy rozwoju infrastruktur badawczych ⁽²⁾.

2.3 Zagadnienia te dotyczą równowagi – ale również sprzeczności – między współpracą a konkurencją. Współpraca jest zatem z jednej strony niezbędna dla utrzymania i wzmocnienia konkurencyjności przemysłu europejskiego wobec państw spoza UE. Z drugiej strony pozycja konkurencyjna w rywalizacji między przedsiębiorstwami europejskimi nie powinna zostać naruszona, co regulują przepisy dotyczące pomocy państwa (europejskie prawo w dziedzinie pomocy państwa), zapewniające równe traktowanie na jednolitym rynku.

2.4 Powstający w ten sposób konflikt stanowi tło dla poruszanych poniżej zagadnień i zaleceń, w szczególności dotyczących praw własności intelektualnej oraz związanej z nimi grupy problemów dotyczących bezpłatnego przekazywania informacji.

2.5 Również Komisja i Rada odniosły się do kwestii współpracy. Doprowadziło to m.in. do opracowania przez Komisję zalecenia ⁽³⁾ w sprawie zarządzania własnością intelektualną w ramach działań związanych z transferem wiedzy oraz kodeksu postępowania dla uczelni wyższych i innych publicznych instytucji badawczych. Ich celem jest zachęcenie państw członkowskich i instytucji badawczych do bardziej jednolitego postępowania. Jednakże mimo dość rozsądnych celów i propozycji, właśnie te zalecenia spowodowały pojawienie się

kolejnych pytań i znacznych wątpliwości ze strony zainteresowanych organizacji w odniesieniu do praw własności intelektualnej przy badaniach wspólnych i zleconych. Pytania te i przedstawione w międzyczasie przez Komisję wyjaśnienia stanowią jeden z elementów niniejszej opinii.

3. Informowanie o działalności badawczej i jej wynikach

3.1 **Publikacje naukowe.** Tradycyjnie wyniki badań naukowych są publikowane w prasie specjalistycznej po przeprowadzeniu rygorystycznej procedury wzajemnej oceny, a czasami są wcześniej ogłaszane przez instytuty badawcze jako preprinty lub sprawozdania techniczne itp. Ponadto informuje się o nich na konferencjach specjalistycznych oraz publikuje się je w protokołach z tych konferencji.

3.1.1 **Nowy wymiar – internet.** Dzięki internetowi powstał nowy wymiar komunikacji i przekazywania wiedzy. Obecnie wydawnictwa publikują większość czasopism naukowych również w wersji elektronicznej w internecie.

3.1.2 **Biblioteki i zagadnienie kosztów.** Biblioteki uniwersyteckie i ośrodki badawcze oferują w znacznej mierze dostęp do publikacji w wersji papierowej i elektronicznej. Jednakże sytuacja finansowa uniwersytetów i ośrodków badawczych musi im umożliwiać poniesienie związanych z tym kosztów (za publikacje i abonamenty), co stanowi poważny problem ⁽⁴⁾.

3.1.3 **Otwarty dostęp do publikacji naukowych.** Choć na razie dostęp za pośrednictwem internetu do publikacji naukowych wiąże się zwykle z kosztami, które muszą ponieść biblioteki lub ich jednostki macierzyste albo bezpośrednio użytkownicy, już od dłuższego czasu dąży się do bezpłatnego udostępnienia ich wszystkim użytkownikom: „free open access” – „bezpłatny otwarty dostęp” ⁽⁵⁾. W tym kontekście prowadzi się analizy różnych modeli prowadzenia działalności oraz sposobów płatności, które w niektórych przypadkach doprowadziły już do zawarcia konkretnych porozumień. Komitet popiera starania w tym zakresie. Jednakże nie wszystkie porozumienia nie będą wiązały się z żadnymi kosztami dla sektora publicznego. Z tego względu zaleca on dążenie do procedur postępowania opartych na wzajemności zarówno między państwami członkowskimi UE, jak i z państwami pozaeuropejskimi.

3.1.3.1 **Nieograniczona wolność wyboru.** Jednakże w żadnym razie nie należy ograniczać swobody ośrodków badawczych i naukowców w zakresie wyboru takiego czasopisma czy forum dla publikacji swoich wyników, które w ich opinii zapewni najlepsze rozpowszechnienie i uznanie osiągniętych przez nich wyników w skali światowej.

⁽¹⁾ Patrz punkt 6.

⁽²⁾ INT/450, CESE 40/2009 (jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

⁽³⁾ C(2008) 1329 z 10.4.2008 r.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/scientific-publication-study_en.pdf

⁽⁵⁾ Open Access. Opportunities and Challenges – a Handbook. („Swobodny dostęp – szanse i wyzwania – podręcznik”), Komisja Europejska/Niemiecki Komitet UNESCO, 2008 r.

3.1.4 **Otwarty dostęp do danych badawczych.** Ponadto zostały opracowane koncepcje ⁽¹⁾ zapewnienia powszechnego – a więc wykraczającego poza istniejącą już dobrowolną wymianę danych między partnerami współpracy – otwartego dostępu za pośrednictwem internetu nie tylko do publikacji naukowych, ale również do danych będących ich podstawą. Jednakże w tym kontekście pojawiają się problemy organizacyjne, techniczne i prawne (np. ochrona własności intelektualnej i ochrona danych) oraz dotyczące zapewnienia jakości i motywacji, które często można rozwiązać jedynie w ramach danej dyscypliny naukowej. Z tego względu Komitet wprawdzie uznaje dalszy rozwój takich koncepcji za słuszny, ale również widzi konieczność określenia granic takiego postępowania. W tym kontekście Komitet zaleca Komisji szczególnie ostrożne postępowanie, w szczególności przy zaangażowaniu bezpośrednio zainteresowanych tym naukowców.

3.1.5 **Prawo do poufności.** Komitet podkreśla, że nie można tego rozumieć jako przedwczesnego otwartego dostępu do wszelkich danych uzyskanych w procesie badawczym, w tym tak zwanych surowych danych. W pierwszej kolejności naukowcy muszą wyjaśnić błędne pomiary, pomyłki, kwestie interpretacyjne itd., ocenić ich znaczenie oraz rozważyć w procesie wewnętrznego, poufnego kształtowania opinii, zanim ewentualnie wyrażą zgodę na ich udostępnienie. W przeciwnym razie mogłoby dojść do naruszenia praw poszczególnych naukowców, jak również podstawowych warunków pracy naukowej i ochrony danych, ale w szczególności do naruszenia standardów jakościowych i priorytetów publikacji naukowej.

3.2 **Informacje dla przedsiębiorstw i MŚP.** Wiele przedsiębiorstw i MŚP zainteresowanych nowościami uzyskuje niedostateczne informacje o tym, jakie zasoby wiedzy naukowej i technologicznej w ogóle istnieją i są dostępne na uniwersytetach i w instytucjach badawczych UE, oraz w jaki sposób można nawiązać odpowiednie kontakty w celu podjęcia ewentualnej współpracy. A zatem w tym zakresie istnieje wykraczające poza powyższy zestaw instrumentów zapotrzebowanie na informacje poza wąskim kręgiem specjalistów.

3.2.1 **Publikacje kierowane do szerszego kręgu odbiorców.** Istnieje również kierowana do szerszego kręgu odbiorców literatura dotycząca zagadnień naukowych i technicznych (tzw. literatura popularnonaukowa). Ponadto w ostatnich latach Komisja z powodzeniem w większym stopniu zaangażowała się w rozpowszechnianie naukowo-technicznych wyników współfinansowanych przez siebie programów badawczych, np. za pośrednictwem doskonałego czasopisma *research*eu* ⁽²⁾ lub portalu internetowego *CORDIS* ⁽³⁾. Jednocześnie również uniwersytety i ośrodki

badawcze zaczęły w coraz większym stopniu przedstawiać w internecie swoją działalność i wyniki badań, również pod kątem transferu wiedzy i możliwej współpracy ⁽⁴⁾.

3.2.2 **Biura transferu.** Ponadto od dłuższego czasu wiele ośrodków badawczych prowadzi własne, bardzo przydatne biura transferu wiedzy, zatrudniające odpowiednio wykwalifikowanych pracowników (*specjalistów ds. transferu technologii* ⁽⁵⁾) ⁽⁶⁾. Jednakże ich działalność ogranicza się przede wszystkim do regionu lub danego ośrodka, a więc korzystanie z nich przez osoby prowadzące poszukiwania na szczeblu ogólnoeuropejskim jest bardzo utrudnione.

3.2.3 **Organizacje wspierające i doradcy.** W sprostanie wyżej opisanego zapotrzebowania na szczeblu europejskim, oprócz Komisji angażuje się też wiele organizacji i sieci, częściowo na zasadach komercyjnych. Istnieje na przykład EARTO, Stowarzyszenie Europejskich Specjalistów ds. Transferu Wiedzy Naukowo-Technicznej czy ProTon ⁽⁷⁾. Również sama Komisja oferuje swoją pomoc za pośrednictwem portalu dla MŚP i EEN ⁽⁸⁾.

3.2.4 **Systematyczne poszukiwania.** Gdy jednak potrzeby przemysłu/MŚP nie mogą być w dostatecznym stopniu zaspokojone za pomocą powyższych instrumentów, Komitet zaleca Komisji podjęcie działań – o ile to możliwe we współpracy z jednym z dużych przedsiębiorstw tworzących wyszukiwarki – **służących systematycznemu zaspokajaniu tego zapotrzebowania za pomocą ogólnoeuropejskiego systemu wyszukiwania (przez internet)**, w którym w jednolity i zrozumiały sposób zebrane zostałyby wyżej wymienione informacje szczegółowe. Jako pierwszy krok w tym kierunku konieczne byłoby zebranie opinii, umożliwiające dokładniejsze określenie celów i zakresu pierwszego etapu takiego systemu wyszukiwania, aby zebrać doświadczenia w ramach etapu rozpoznawczego.

3.2.5 **Wymiany pracowników.** Ponieważ najskuteczniejsze przekazywanie wiedzy odbywa się poprzez osoby, które przenoszą się między środowiskiem naukowym a sektorem przemysłowym, Komitet przypomina w tym kontekście o swoich wielokrotnie wyrażanych zaleceniach, aby ogólnie w większym stopniu wspierać taką wymianę pracowników, między innymi za pomocą systemu stypendiów/urlopów naukowych, takich jak np. stypendium Marie Curie Industry-Academia.

⁽¹⁾ C(2007)56 z 14.2.2007 r.; C(2008)1329 z 10.4.2008 r. – załącznik II

⁽²⁾ <http://ec.europa.eu/research/research.eu>.

⁽³⁾ <http://cordis.europa.eu/>.

⁽⁴⁾ <http://www.ott.csic.es/english/index.html> w Hiszpanii czy <http://www.technologieallianz.de/> w Niemczech.

⁽⁵⁾ C(2008) 1329 z 10.4.2008, załącznik II, pkt 7.

⁽⁶⁾ COM(2007) 182 z 4.4.2007 r.

⁽⁷⁾ <http://www.earto.org/>, <http://www.astp.net/>, <http://www.protoneurope.org/>

⁽⁸⁾ EEN: http://www.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/services_en.htm i portal dla MŚP http://ec.europa.eu/enterprise/sme/index_pl.htm

4. Współpraca przy opracowywaniu produktów i procesów gotowych do wprowadzenia na rynek – sprawiedliwa równowaga interesów

4.1 **Zróźnicowane kultury pracy.** Wobec wielu dokumentów i zaleceń istniejących już w tym zakresie i przywołanych we wprowadzeniu, niniejszy rozdział musi koncentrować się na niektórych wybranych zagadnieniach i problemach, których źródłem są niezbędne różnice w kulturze pracy i interesach sektora badawczego i przemysłu. Wiele z tych różnic zostało już omówionych przez Komitet w pierwszej opinii⁽¹⁾ dotyczącej europejskiej przestrzeni badawczej, a następnie wielokrotnie powtórzonych. Najistotniejsze z nich dotyczą następujących kwestii:

4.2 Publikacja i zachowanie poufności

— Konieczne jest wczesne publikowanie wyników badań, tak aby umożliwić innym naukowcom i grupom badawczym ich sprawdzenie. Ponadto przyczynia się to do osiągnięcia synergii, wynikającej z natychmiastowej wzajemnej komunikacji w ramach „wspólnoty naukowej”, w szczególności wtedy, kiedy wiele laboratoriów uczestniczy we wspólnym programie badań i rozwoju.

— Zwykle również sektorowi publicznemu powinno zależeć na wczesnej publikacji wyników wspieranych przez siebie badań, w celu zapewnienia sprawiedliwego wsparcia i konkurencji.

— Jednakże obecnie nawet ośrodki badawcze wspierane ze środków publicznych muszą przed publikacją wyników w pierwszej kolejności dokonać zgłoszenia patentowego w odniesieniu do wyników, które mogą prowadzić do powstania wynalazków, ponieważ w przeciwnym razie przekreślałaby ona status nowości i uniemożliwiałaby uzyskanie patentu. Tę konieczność, mającą zastosowanie również do otwartego dostępu, podkreśla się również w zaleceniu Komisji dotyczącym zarządzania własnością intelektualną⁽²⁾.

— Dla złagodzenia wynikającego stąd konfliktu interesów Komitet wielokrotnie zalecał uwzględnienie okresu, w którym publikacja nie narusza statusu nowości (*grace period*)⁽³⁾, w prawie patentowym państw członkowskich, jak również w przyszłym prawie patentowym Wspólnoty.

— Z drugiej strony zwykle przedsiębiorstwo, mając na uwadze swoją sytuację konkurencyjną, powinno być zainteresowane zachowaniem poufności w odniesieniu do wyników procesu rozwoju swoich produktów co najmniej do chwili stworzenia nowego produktu gotowego do wprowadzenia na rynek lub zapewnienia odpowiednich patentów.

4.3 **Poznawcze badania – ukierunkowany rozwój.** Rezultatem pracy naukowca jest poznanie, pochodzące ze złożonego procesu poszukiwań i badań, którego wyniku nie da się z góry przewidzieć. Z drugiej strony rozwój to ukierunkowany, zaplanowany proces działania, który rozpoczyna się dopiero z chwilą określenia konkretnego celu i znalezienia drogi dojścia do niego. Mimo to występują płynne przejścia, wzajemne oddziaływanie i synergia między badaniami a rozwojem, a niekoniecznie linearne następstwo między tymi procesami.

4.4 **Zróźnicowane kryteria oceny.** Badacz i jego ośrodek badawczy są oceniane po jakości, liczbie i oddziaływaniu swoich publikacji⁽⁴⁾ i odkryć, a w coraz większym stopniu również na podstawie liczby patentów. Z drugiej strony **menadżer** jest oceniany przede wszystkim na podstawie komercyjnego zysku jego przedsiębiorstwa, który z kolei jest uzależniony od liczby, jakości i ceny sprzedanych produktów.

4.5 **Synteza.** Zatem konieczne jest pokonanie tych różnic i zapewnienie sprawiedliwej równowagi interesów, która przyniesie korzyści obu współpracującym ze sobą, nierównym partnerom. Dla pozyskania w tym kontekście najlepszych badaczy i ośrodków badawczych, konieczne jest stworzenie odpowiedniej zachęty. Jednocześnie „dla współpracy niekorzystne może być przekazanie całości praw do wyników badań przedsiębiorstwu je zlecającym”⁽⁵⁾. Wynika to z faktu, że „nowa wiedza” (*foreground*) wpływa w sposób ewolucyjny z „istniejącej wiedzy” (*background*), a zatem w takiej mierze zawiera decydujące elementy istniejącej wiedzy, że są one również nieodłączną częścią nowej wiedzy. Z tego względu w uzgodnieniach dotyczących praw do własności intelektualnej oraz związanym z nimi procesie rozważań konieczne są elastyczność i swoboda, co umożliwi uwzględnienie indywidualnych okoliczności i istoty procesów twórczych. Ich brak może powodować nawet odmowę współpracy między nauką a gospodarką.

⁽¹⁾ Dz.U. C 204 z 18.7.2000, s 70.

⁽²⁾ C(2008) 1329 z 10.4.2008, zalecenie nr 4 dla państw członkowskich oraz, w załączniku I, nr 7 dla organów publicznych.

⁽³⁾ Jak to wcześniej miało miejsce np. w niemieckim prawie patentowym.

⁽⁴⁾ Oraz na podstawie prestiżu czasopism, w których ukazały się dane publikacje!

⁽⁵⁾ Dz.U. C 204 z 18.7.2000, s 70.

4.6 Własność intelektualna i dotyczące jej zalecenie Komisji. Z tego względu Komitet z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Rada ds. Konkurencyjności podkreśliła swobodę kształtowania stosunków umownych między stronami, a w rezolucji z dnia 30 maja 2008 r. przedstawiła następujące wezwanie: „APELUJE do wszystkich uniwersytetów i innych publicznych organizacji badawczych, by należycie uwzględniły treść zasad postępowania przygotowanych przez Komisję i stosowały je zgodnie ze specyficznymi warunkami, w jakich działają, m.in. wykazując odpowiednią elastyczność w kwestii badań na zlecenie”. Komitet ze szczególnym zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja tymczasem też wyjaśniła⁽¹⁾, że w swoim zaleceniu⁽²⁾ poświęconym bezpośrednio temu zagadnieniu nie chciała wpływać na swobodę kształtowania stosunków umownych również w odniesieniu do badań na zlecenie. W tym zakresie należy raczej zapewnić wystarczającą elastyczność, o ile nie ma innych ograniczeń takich jak ramy pomocy państwa dla badań, rozwoju i innowacji czy inne przepisy europejskie czy krajowe.

4.6.1 Dalsze wyjaśnienie. Ponadto należy wyjaśnić, że odkrycia prowadzące do patentów nie mogą po prostu zostać zleczone, lecz stanowią dodatkowy rezultat pracy kreatywnej⁽³⁾. Ich wykorzystanie i powstający w ten sposób zysk powinny być zatem przedmiotem negocjacji; przedsiębiorstwo zlecające nie powinno blokować możliwości korzystania z niego, ze szkodą dla gospodarki. Z tego względu Komitet z zadowoleniem przyjmuje przygotowywanie przez Komisję również w tym zakresie wyjaśnienia. Zalecenia Komisji powinny mieć charakter pomocniczy, a w żadnej mierze nie powinny stanowić ograniczenia.

4.7 Patent wspólnotowy. W tym kontekście Komitet ponownie zwraca uwagę (patrz również pkt 4.2) na swoje wielokrotnie powtarzane zalecenia dotyczące europejskiego patentu wspólnotowego wraz z odpowiednim okresem, w którym publikacja nie narusza statusu nowości, dla wynalazcy.

4.8 Zasady uczestnictwa a prawo w dziedzinie pomocy państwa. W swojej opinii⁽⁴⁾ w sprawie zasad uczestnictwa Komitet zalecał już, aby przyszłym stronom umowy przyznać większą swobodę kształtowania stosunków umownych oraz

wyboru instrumentów. Dotyczy to w szczególności prawa dostępu do nowej wiedzy i prawa do ochrony lub do istniejącej wiedzy i prawa do ochrony partnerów umowy. W tym zakresie bezpłatne prawa dostępu mogą być zaproponowane jako opcja, ale nie mogą mieć charakteru obowiązkowego bez wyjątku, jak proponowano w odniesieniu do niektórych przypadków. Ponadto bezpłatne przekazanie własności intelektualnej ze strony państwowych szkół wyższych lub ośrodków badawczych na rzecz przedsiębiorstw wiąże się z zagrożeniem naruszenia europejskich przepisów dotyczących pomocy państwa.

4.9 Partnerstwa publiczno-prywatne. Przedstawione w pkt 4.6 i 4.8 poglądy i zalecenia Komitetu powinny być zatem uwzględniane w szczególności także w przypadku partnerstw publiczno-prywatnych w dziedzinie badań i rozwoju, bardzo pożądanym pod innymi względami, oraz właściwym wspólnych inicjatyw technologicznych.

4.10 Wynagrodzenie wynalazków pracowników. Przy tym na szczególną uwagę zasługują istniejące w niektórych państwach członkowskich przepisy dotyczące wynalazków pracowników. Odnosi się to do prawa wynalazcy patentu do odpowiedniego wynagrodzenia za jego wykorzystanie, nawet jeżeli dokonał on tego odkrycia w ramach swoich obowiązków służbowych. W żadnym razie nie można podważać tego prawa.

5. Współpraca przy rozwoju infrastruktur badawczych – utrzymanie umiejętności

5.1 Nowe dziedziny techniki – unikatki. Oprócz wyżej omawianej kategorii współpracy między nauką a przemysłem istnieje kolejna, równie istotna kategoria, w której ośrodki badawcze nie są w pierwszej kolejności dostawcą nowej wiedzy w celu rozwoju innowacyjnych produktów seryjnych (lub procedur), lecz zleceniodawcą i klientem. Dotyczy to w szczególności rozwoju nowego rodzaju infrastruktury badawczych, takich jak na przykład akceleratory, źródła promieniowania, satelity, naziemne instrumenty astronomiczne czy instalacje fuzji jądrowej. W tym przypadku przemysł – często na podstawie wcześniej realizowanych zleceń rozwojowych – opracowuje i produkuje poszczególne istotne, nowe komponenty.

5.2 Specjalizacja i ryzyko. Ta bogata w innowacje dziedzina wymaga zatrudniania w przedsiębiorstwach najlepszych, wyspecjalizowanych pracowników oraz – ze względu na możliwość porażki – gotowości do podjęcia ryzyka w działalności. Bezpośredni zysk ekonomiczny jest bowiem z reguły niewielki, w szczególności z tego względu, że w przypadku wytwarzanych produktów mamy do czynienia prawie wyłącznie z unikatami, a przedsiębiorstwa często zbyt nisko szacują niezbędne nakłady: często konieczne jest znaczne przekroczenie granic istniejącego know-how.

⁽¹⁾ *Commission Recommendation on the management of intellectual property in knowledge transfer activities and Code of Practice for universities and other public research organisations* (2008 r.), ISBN 978-92-79-09850-5.

W ostatnim ustępie pkt 4.3 czytamy: „Niemniej jednak strony mogą wynegocjować różne porozumienia, jeśli chodzi o prawa własności (lub ewentualne prawa użytkownika) do nowej wiedzy (*foreground*), ponieważ zasady określone w kodeksie postępowania zapewniają jedynie punkt wyjścia do negocjacji [...]”.

⁽²⁾ C(2008) 1329 z 10.4.2008, załącznik I, pkt 17.

⁽³⁾ Ta koncepcja jest również podstawą zapewnienia wynagrodzenia za wynalazki pracowników, patrz pkt 4.10.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 309 z 16.12.2006, s 35.

5.3 **Siła napędowa postępu technicznego.** Takie zlecenia przyczyniają się do znacznego podniesienia poziomu wysoko wyspecjalizowanych umiejętności w zainteresowanych przedsiębiorstwach, co w długim okresie zwiększa ich konkurencyjność w pokrewnych dziedzinach i ogólnie sprzyja postępowi technicznemu. Mimo to przedsiębiorstwa często mają trudności z utrzymaniem swojego potencjału, w tym pracowników i inżynierów, w przypadku nienastępujących bezpośrednio dalszych zleceń w danej dziedzinie specjalistycznej, zwłaszcza że bardziej opłaca się zatrudnienie ich przy procesach rozwoju i produkcji produktów seryjnych, dużo korzystniejszych z ekonomicznego punktu widzenia.

5.4 **Stosowanie przepisów w dziedzinie konkurencji i zamówień publicznych.** Stosowanie obowiązujących przepisów w dziedzinie konkurencji i zamówień publicznych może utrudnić sytuację, między innymi dlatego, że nie zezwalają one bez dodatkowych warunków, aby to przedsiębiorstwo, które wykonywało zlecenie w zakresie rozwoju, automatycznie otrzymało również zlecenie w zakresie produkcji. Może to prowadzić do przekazania takiego zlecenia produkcyjnego mniej doświadczonemu przedsiębiorstwu, które właśnie z powodu niewielkiego doświadczenia nie dostrzega trudności i składa korzystniejszą cenowo ofertę. W przypadku niektórych przedsiębiorstw ten problem doprowadził nawet do tego, że nie starają się one o pozyskiwanie takich zleceń lub ich nie przyjmują. Również instrument „zamówienia przedkomercyjnego”⁽¹⁾ niedokładnie odpowiada opisanej tu problematyce, ponieważ nie pojawia się następnie produkcja seryjna.

5.5 **Problem i poszukiwanie rozwiązań.** Również Komitet nie potrafi w tej sytuacji zaproponować gotowego rozwiązania. Chciałby jednak zwrócić uwagę na poważny problem, który nie tylko powoduje zwiększenie kosztów i opóźnienia projektów tego typu, ale również powoduje nieoptymalne wykorzystanie zdobytych w ten sposób umiejętności i doświadczeń, ponieważ często bardzo wartościowe umiejętności są tracone. Z tego względu zaleca Komisji powołanie w tej dziedzinie grupy ekspertów wysokiego szczebla⁽²⁾, którzy rozpatrzą dotychczasowe doświadczenia. Na tej podstawie mogłoby stać się jasne, czy obowiązujące przepisy w dziedzinie pomocy państwa, budżetu, konkurencji i zamówień publicznych oraz ich stosowanie w praktyce odpowiadają tej szczególnej sytuacji, czy też konieczne są nowe instrumenty w ramach odpowiedniej polityki przemysłowej.

5.6 **ITER.** Komitet odnosi wrażenie, że np. w odniesieniu do międzynarodowego projektu ITER Komisja zdaje sobie sprawę z problemu i że w związku z tym podejmowane są już odpowiednie działania na rzecz udziału przemysłu. To postępowanie powinno być w miarę możliwości zastosowane również w odniesieniu do wymogów infrastruktury badawczej, która ma zostać utworzona (lista ESFRI).

⁽¹⁾ COM(2007) 799 wersja ostateczna. Komunikat Komisji „Zamówienia przedkomercyjne: wspieranie innowacyjności w celu zapewnienia trwałości i wysokiej jakości usług publicznych w Europie”. Zob. także opinię Komitetu INT/399 „Zamówienia przedkomercyjne”, CESE 1658 (2008) (jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

⁽²⁾ Być może z udziałem ośrodków badawczych skupionych w EIROforum.

6. Związane z tym zagadnieniem opinie Komitetu przyjęte w okresie ostatnich trzech lat

Przy opracowywaniu niniejszej opinii uwzględniono następujące opinie związane z tym zagadnieniem przyjęte przez Komitet w ciągu ostatnich trzech lat:

— **Siódmy program ramowy BRT** (INT/269, CESE 1484/2005 – Dz.U. C 65/9 z 17.3.2006)

— **Nanonauka i nanotechnologie** (INT/277, CESE 582/2006 – Dz.U. C 185/1 z 8.8.2006)

— **Pięcioletnia ocena działań badawczych Wspólnoty (1999–2003)** (INT/286, CESE 729/2006 – Dz.U. C 195/1 z 18.8.2006)

— **Programy szczegółowe BRT** (INT/292, CESE 583/2006 – Dz.U. C 185/10 z 8.8.2006)

— **Badania i innowacje** (INT/294, CESE 950/2006 – Dz.U. C 309/10 z 16.12.2006)

— **Uczestnictwo przedsiębiorstw w VII programie ramowym** (INT/309, CESE 956/2006 – Dz.U. C 309/35 z 16.12.2006)

— **Uczestnictwo przedsiębiorstw – VII program ramowy 2007–2011 (Euratom)** (INT/314, CESE 957/2006 – Dz.U. C 309/41 z 16.12.2006)

— **Inwestycja w wiedzę i innowacje (strategia lizbońska)** (INT/325, CESE 983/2007 – Dz.U. C 256/17 z 27.10.2007)

— **Potencjał Europy/badania, rozwój i innowacje** (INT/326, CESE 1566/2006 – Dz.U. C 325/16 z 30.12.2006)

— **Europejski Instytut Technologii** (INT/335, CESE 410/2007 – Dz.U. C 161/28 z 13.7.2007)

— **Zielona księga – Europejska Przestrzeń Badawcza: Nowe perspektywy** (INT/358, CESE 1440/2007 – Dz.U. C 44/1 z 16.2.2008)

— **Ustanowienie wspólnego przedsięwzięcia na rzecz inicjatywy w zakresie leków innowacyjnych** (INT/363, CESE 1441/2007 – Dz.U. C 44/11 z 16.2.2008)

— **Inicjatywa technologiczna w zakresie systemów wbudowanych/ustanowienie wspólnego przedsięwzięcia (ARTEMIS)** (INT/364, CESE 1442/2007 – Dz.U. C 44/15 z 16.2.2008)

-
- **Ustanowienie wspólnego przedsięwzięcia „Czyste niebo”** (INT/369, CESE 1443/2007 – Dz.U. C 44/19 z 16.2.2008)
 - **Ustanowienie wspólnego przedsięwzięcia ENIAC** (INT/370, CESE 1444/2007 – Dz.U. C 44/22 z 16.2.2008)
 - **Program badawczo-rozwojowy wspierający MŚP** (INT/379, CESE 977/2008 – Dz.U. C 224/18 z 30.8.2008)
 - **Konkurencyjność europejskich regionów dzięki badaniom naukowym i innowacjom** (INT/383, CESE 751/2008 – Dz.U. C 211/1 z 19.8.2008)
 - **Wspólne przedsięwzięcie „Ogniwa paliwowe i technologie wodorowe”** (INT/386, CESE 484/2008 – Dz.U. C 204/19 z 9.8.2008)
 - **Europejskie partnerstwo na rzecz naukowców** (INT/435, CESE 1908/2008 – jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym)
 - **Wspólnotowe ramy prawne europejskiej infrastruktury badawczej (ERI)** (INT/450, CESE 40/2009 – jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym)

Brukseli, 26 lutego 2009 r.

Mario SEPI
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
